KOHTUJURISTI ETTEPANEK
VERICA TRSTENJAK
esitatud 16. detsembril 2010[1]

I. Sissejuhatus ..... I - 1599

II. Õiguslik raamistik ..... I - 1601

A Rooma konventsioon ..... I - 1601

B Brüsseli konventsioon ..... I - 1602

C Liidu õigus ..... I - 1603

1. Rooma I määrus ..... I - 1603

2. Määrus nr 44/2001 ..... I - 1604

D Siseriiklik õigus ..... I - 1605

III. Asjaolud, menetlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimus ..... I - 1605

IV. Menetlus Euroopa Kohtus ..... I - 1608

V. Poolte argumendid ..... I - 1608

A Euroopa Kohtu pädevus ..... I - 1608

B Eelotsuse küsimus ..... I - 1608

VI. Kohtujuristi hinnang ..... I - 1611

A Sissejuhatus ..... I - 1611

B Euroopa Kohtu pädevus ..... I - 1612

C Küsimus, milline on käesolevas kohtuasjas riigi vastutuse õiguslik alus ..... I - 1612

D Eelotsuse küsimuse analüüs ..... I - 1614

1. Rooma konventsioon ja töötaja kui nõrgema lepingupoole kaitse ..... I - 1615

1 – Ettepaneku algkeel: sloveeni. Menetluskeel: prantsuse.

2. Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 käsitlev Euroopa Kohtu praktika ..... I - 1617

3. Võimalus kohaldada Brüsseli konventsiooni puudutavat kohtupraktikat Rooma konventsiooni tõlgendamisele ..... I - 1619

a) Grammatiline tõlgendamine ..... I - 1620

b) Ajalooline tõlgendamine ..... I - 1621

c) Süstemaatiline tõlgendamine ..... I - 1623

d) Teleoloogiline tõlgendamine ..... I - 1626

e) Paralleelse tõlgendamise piirid ..... I - 1626

4. Kriteeriumid, mida siseriiklik kohus peab arvesse võtma ..... I - 1628

E Järeldus ..... I - 1632

VII. Ettepanek ..... I - 1633

I. Sissejuhatus

1. Käesolev kohtuasi käsitleb 19. juunil 1980 Roomas allakirjutamiseks avatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsiooni (edaspidi „Rooma konventsioon") [2] tõlgendamist. See konventsioon sõlmiti eesmärgiga ühtlustada lepinguosaliste riikide kollisiooninormid; konventsioon suurendas õiguskindlust ja kõrvaldas ebakindluse lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse osas. Rooma konventsioon asendati Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta [3] (edaspidi „Rooma I määrus") [4]; seda määrust kohaldatakse pärast 17. detsembrit

2 – EÜT L 266, 9.10.1980, lk 1; eestikeelne versioon ELT C 169, 8.7.2005, lk 10.

3 – ELT L 177, 4.7.2008, lk 6.

4 – Õigusteoorias nt Ferrari, F., „From Rome to Rome via Brussels: remarks on the law applicable to contractual obligations absent a choice by the parties", *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, nr 4/2009, milles on rõhutatud, et uue õigusinstrumendi eesmärk ei olnud uute õigusnormide kehtestamine, vaid vastupidi – olemasoleva konventsiooni ümbersõnastamine määruseks. Vt nt ka Lagarde, P. ja Tenenbaum, A. „De la convention de Rome au règlement Rome I", *Revue critique de droit international privé*, nr 4/2008, lk 727 jj.

2009 sõlmitud lepingute suhtes.[5] Kuna käesolevas kohtuasjas kõne all olev tööleping sõlmiti 1998. aastal, kehtivad selle suhtes Rooma konventsiooni sätted.

2. Euroopa Liidu Kohtul (edaspidi „Euroopa Kohus") palutakse käesolevas kohtuasjas vastata eelotsuse küsimusele Rooma konventsiooni artikli 6 tõlgendamise kohta seoses töölepingutele kohaldatava õigusega. See kohtuasi ei ole küll esimene, milles Euroopa Kohus peab tõlgendama Rooma konventsiooni[6], kuid see on esimene, milles ta tõlgendab konventsiooni artiklit 6 seoses töölepingute suhtes kohaldatava õigusega.[7] Selles kontekstis peab Euroopa Kohus eeskätt analüüsima, kas kohtupraktikat, mis käsitleb Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1, täpsemalt selles artiklis sisalduva mõiste „paik, kus töötaja tavaliselt töötab" tõlgendamist, saab kasutada ühe lähteallikana Rooma konventsiooni artikli 6 tõlgendamisel.[8] Selleks peab kohus esiteks lähtuma asjaolust, et nendes kahes õigusinstrumendis on kasutatud sarnast terminoloogiat, ning teiseks võtma arvesse Brüsseli konventsiooni ja Rooma konventsiooni paralleelse tõlgendamise piire.

3. Käesolevas kohtuasjas tekib eelotsuse küsimus vaidluses, mille pooled on rahvusvaheliste vedude autojuht H. Koelzsch, kelle elukoht on Saksamaal, ja Luksemburgi Suurhertsogiriik ning mis puudutab kahju hüvitamise kaebust, mis esitati seetõttu, et Luksemburgi kohtud kohaldasid Rooma konventsiooni sätteid väidetavalt valesti. H. Koelzsch väidab selles vaidluses, et töölepingu ülesütlemise suhtes on kohaldatav Saksa, mitte Luksemburgi õigus, tuginedes selles suhtes Saksa õiguses sisalduvatele imperatiivsetele sätetele, mis reguleerivad töötajate õiguste kaitset. Kuna Luksemburgi töökohtud kohaldasid vaidluse suhtes Luksemburgi, mitte Saksa õigusnorme, esitas H. Koelzsch Luksemburgi riigi suhtes kahju hüvitamise

5 – Vt Rooma I määruse artikkel 28.

6 – Esimene kohtuotsus, milles Euroopa Kohus tõlgendas Rooma konventsiooni, on 6. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-133/08: ICF (EKL 2009, lk I-9687), mis käsitles küsimust, kuidas tõlgendada konventsiooni artiklit 4, mis sisaldab kohaldatava õiguse kindlaksmääramise norme juhuks, kui lepingupooled ei ole valikut teinud.

7 – Ma märgin, et 29. juuli 2010. aasta eelotsusetaotluses esitati Euroopa Kohtule ka küsimus Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti b tõlgendamise kohta; tegemist on kohtuasjaga C-384/10: Voogsgeerd (ELT C 317, 20.11.2010, lk 14). Kohtuasi puudutab selle artikli tähenduses mõiste „selle riigi õigus, kus asub tegevuskoht, mille kaudu töötaja on tööle võetud" tõlgendamist juhul, kui töötaja tavaliselt ei tööta ainult ühes riigis. Euroopa Kohus ei ole käesoleva ettepaneku esitamise kuupäevaks veel selles kohtuasjas otsust teinud.

8 – Vt 13. juuli 1993. aasta otsus kohtuasjas C-125/92: Mulox IBC (EKL 1993, lk I-4075); 9. jaanuari 1997. aasta otsus kohtuasjas C-383/95: Rutten (EKL 1997, lk I-57); 27. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-37/00: Weber (EKL 2002, lk I-2013) ja 10. aprilli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-437/00: Pugliese (EKL 2003, lk I-3573).

kaebuse, mis rajaneb väitel, et Luksemburgi kohtute tegevus on õigusvastane.

II. Õiguslik raamistik

A. *Rooma konventsioon*

4. Rooma konventsiooni artiklis 3 „Valikuvabadus” on sätestatud:

„1. Lepingu suhtes kohaldatakse lepingupoolte valitud õigust. Valik peab olema väljendatud või nähtuma selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest. Omal valikul võivad pooled valida kas terve lepingu või üksnes mõne selle osa suhtes kohaldatava õiguse.

[…]”.

5. Rooma konventsiooni artikli 4 „Õiguse valiku puudumisel kohaldatav õigus” kohaselt:

„1. Kui lepingu suhtes kohaldatavat õigust ei ole artikli 3 kohaselt valitud, kohaldatakse lepingu suhtes selle riigi õigust, millega leping on kõige tugevamalt seotud. Lepingu eraldatava osa suhtes, mis on tugevamalt seotud mõne teise riigiga, võib erandina kohaldada kõnealuse teise riigi õigust.

[…]”

6. Vastavalt Rooma konventsiooni artiklile 6 „Individuaalsed töölepingud”:

„1. Olenemata artikli 3 sätetest, ei või töölepingu puhul poolte valitud õigus põhjustada töötaja ilmajätmist kaitsest, mis on talle ette nähtud imperatiivsete sätetega, mis õiguse valiku puudumisel kuuluksid kohaldamisele lõike 2 kohaselt.

2. Olenemata artikli 4 sätetest, kohaldatakse töölepingu suhtes artikli 3 kohase valiku puudumisel:

a) selle riigi õigust, kus töötaja lepingujärgselt oma põhitööd teeb, isegi kui ta ajutiselt töötab mõnes teises riigis, või

b) kui töötaja ei tee oma põhitööd ühes ja samas riigis, siis selle riigi õigust, kus asub tegevuskoht, mille kaudu töötaja on tööle võetud,

välja arvatud juhul, kui asjaoludest tervikuna ilmneb, et leping on tugevamalt seotud mõne teise riigiga; sel juhul kohaldatakse lepingu suhtes selle teise riigi õigust."

7. Esimese protokolli 19. juunil 1980. aastal Roomas allakirjutamiseks avatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsiooni Euroopa Ühenduste Kohtus tõlgendamise kohta [9] (edaspidi „Rooma konventsiooni tõlgendamise esimene protokoll") artiklis 1 on sätestatud:

„Euroopa Ühenduste Kohus on pädev tegema otsuseid järgmiste aktide tõlgendamise kohta:

a) 19. juunil 1980. aastal Roomas allakirjutamiseks avatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon […];

b) Euroopa ühenduste liikmeks saanud riikide Rooma konventsiooniga ühinemist käsitlev konventsioon, alates hetkest, mil see allakirjutamiseks avati;

[…]".

8. Rooma konventsiooni tõlgendamise esimese protokolli artiklis 2 on sätestatud:

„Allpool loetletud kohtud võivad taotleda Euroopa Kohtult, et see teeks eelotsuse pooleliooleva kohtuasja käigus üleskerkinud küsimuse kohta, mis käsitleb artiklis 1 osutatud dokumentide sätete tõlgendamist, kui see kohus leiab, et kõnealune küsimus on vaja lahendada kohtuotsuse tegemiseks:

[…]

b) lepinguosaliste riikide kohtud apellatsioonikohtuna tegutsedes".

B. *Brüsseli konventsioon*

9. Brüsseli 1968. aasta konventsiooni tsiviil- ja kaubandusasjade kohtualluvuse ning neid käsitlevate kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise

9 – EÜT C 27, 26.1.1998, lk 47; eestikeelne versioon ELT C 169, 8.7.2005, lk 18.

kohta (edaspidi „Brüsseli konventsioon”) [10] artiklis 5 on sätestatud:

„Isiku, kelle alaline elukoht on osalisriigis, võib teises osalisriigis kaevata:

1) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus; töölepingu puhul on selleks kohaks paik, kus töötaja tavaliselt töötab; kui töötaja ei tööta tavaliselt ainult ühes riigis, võib tööandja kaevata ka selle paiga kohtusse, kus asub või asus töötaja tööle võtnud ettevõte” [11].[mitteametlik tõlge]

10 – Brüsseli 1968. aasta konventsioon kohtualluvuse ning kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT L 299, 31.12.1972, lk 32), muudetud 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooniga Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta (EÜT L 304, 30.10.1978, lk 1 ja – konsolideeritud versioon – lk 77), 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga Kreeka Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 388, 31.12.1982, lk 1), 26. mai 1989. aasta konventsiooniga Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemise kohta (EÜT L 285, 3.10.1989, lk 1) ning 29. novembri 1996. aasta konventsiooniga Austria Vabariigi, Soome Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi ühinemise kohta (EÜT C 15, 15.1.1977, lk 1).

11 – Rõhutagem, et Brüsseli konventsiooni algses redaktsioonis ei olnud erisätteid kohtualluvuse kohta töölepingute valdkonnas; need sätted lisati Brüsseli konventsiooni alles 1989. aastal konventsiooniga Hispaania Kuningriigi ja Portugali Vabariigi ühinemise kohta (nn San Sebastiáni konventsioon, EÜT L 285, 3.10.1989, lk 1).

C. *Liidu õigus* [12]

1. Rooma I määrus

10. Rooma I määruse põhjenduses 7 on märgitud:

„Käesoleva määruse sisuline reguleerimisala ja sätted peaksid olema kooskõlas nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrusega (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades („Brüssel I”) […]”

11. Vastavalt Rooma I määruse artiklile 3 „Valikuvabadus”:

„1. Lepingu suhtes kohaldatakse lepingupoolte valitud õigust. Valik tuleb teha sõnaselgelt või [peab] nähtuma selgelt lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest. Omal valikul võivad pooled valida kas terve lepingu või üksnes mõne selle osa suhtes kohaldatava õiguse.

[…]”.

12 – Käesolevas ettepanekus kasutan ma mõistet „liidu õigus” kui mõistet, mis tähistab ühtaegu nii ühenduse õigust kui ka liidu õigust. Esmase õiguse sätetele viitamisel tsiteerin ma neid, mis on ajaliselt kohaldatavad.

12. Vastavalt Rooma I määruse artiklile 8 „Individuaalsed töölepingud”:

„1. Individuaalne tööleping on reguleeritud õigusega, mille pooled on artikli 3 kohaselt valinud. Selline õiguse valik ei või siiski põhjustada töötaja ilmajätmist kaitsest, mis on talle ette nähtud sätetega, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda selle õiguse alusel, mis valiku puudumisel oleks olnud kohaldatav vastavalt käesoleva artikli lõigetele 2, 3 ja 4.

2. Kui pooled on jätnud individuaalse töölepingu suhtes kohaldatava õiguse valimata, on leping reguleeritud selle riigi õigusega, kus või – kui seda ei ole võimalik kindlaks teha – kust töötaja teeb harilikult oma lepingujärgset tööd. Riiki, kus töötaja harilikult töötab, ei loeta muutunuks, kui töötaja asub ajutiselt tööle teise riiki.

3. Juhul kui kohaldatavat õigust ei saa kindlaks määrata lõike 2 kohaselt, on leping reguleeritud selle riigi õigusega, kus asub töötaja tööle võtnud ettevõtja tegevuskoht.

4. Kui asjaoludest tervikuna ilmneb, et leping on tihedamalt seotud mõne teise, lõikes 2 või 3 osutamata riigiga, kohaldatakse asjaomase teise riigi õigust.”

2. Määrus nr 44/2001

13. Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades [13] (edaspidi „määrus nr 44/2001”) 5. jagu reguleerib kohtualluvust töölepingute puhul. Selles jaos sisalduvas artiklis 18 on sätestatud:

„1. Töölepingutega seotud küsimuste puhul tehakse kohtualluvus kindlaks käesoleva jao kohaselt, ilma et see mõjutaks artikli 4 ja artikli 5 punkti 5 kohaldamist.

[…]”

14. Määruse nr 44/2001 artiklis 19 on sätestatud:

„Tööandja, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib kaevata kas:

1) selle liikmesriigi kohtusse, kus on tema alaline elukoht, või

13 – EÜT L 12, 16.1.2001, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42.

2) teises liikmesriigis:

a) selle paiga kohtusse, kus töötaja tavaliselt töötab, või selle paiga kohtusse, kus ta viimati töötas, või

b) kui töötaja ei tööta või ei töötanud tavaliselt ainult ühes riigis, siis selle maa kohtutesse, kus asub või asus töötaja tööle võtnud ettevõte."

D. *Siseriiklik õigus*

15. Saksa seaduse kaitse kohta töölepingu ülesütlemisel (Kündigungsschutzgesetz, edaspidi „KSchG") §-s 15 „Töölepingu ülesütlemise õigusvastasus" („Unzulässigkeit der Kündigung") on sätestatud:

„Töötajate esindusorgani liikme töölepingu ülesütlemine […] on õigusvastane, välja arvatud juhul, kui teatud asjaolud võimaldavad tööandjal töölepingu mõjuvatel põhjustel üles öelda etteteatamistähtaega järgimata ja kui ettevõtete korraldamise seaduse [Betriebsverfassungsgesetz] § 103 kohaselt nõutav luba on antud või asendatud kohtuotsusega. Pärast mandaadi kestuse lõppemist on töötajate esindusorgani liikme töölepingu ülesütlemine […] õigusvastane ühe aasta jooksul […], välja arvatud juhul, kui teatud asjaolud võimaldavad tööandjal töölepingu mõjuvatel põhjustel üles öelda etteteatamistähtaega järgimata; need sätted ei ole kohaldatavad, kui liikmestaatuse lõppemine tuleneb kohtuotsusest.

[…]".

III. Asjaolud, menetlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimus

16. Äriühing Gasa Spedition Luxembourg S.A (edaspidi „Gasa Spedition"), asukoht Luksemburg, võttis H. Koelzschi, elukoht Osnabrück (Saksamaa), 1998. aastal tööle rahvusvaheliste vedude autojuhina. Selleks allkirjastasid H. Koelzsch ja äriühing Gasa Spedition 16. oktoobril 1998 töölepingu, mille kohaselt leppisid nad kokku Luksemburgi kohtute erandlikus kohtualluvuses. Leping sisaldas ka tingimust, milles oli viide Luksemburgi töölepingu seadusele. [14]

14 – Töölepingu artiklis 2 oli ette nähtud, et kui kumbki pool ei ole lepingut enne katseaja möödumist üles öelnud, muutub leping vastavalt 24. mai 1989. aasta seadusele tähtajatuks; tegemist on Luksemburgi töölepinguseadusega (Loi du 24 mai 1989 sur le contrat de travail, *Journal officiel du Grand-duché du Luxembourg*, nr 35, 5.6.1989, lk 611).

17. Äriühing Gasa Spedition on Taani äriühingu Gasa Odense Blomster A.m.b.a. tütarettevõtja. Tema tegevusala on lillede ja muude taimede vedu Odensest Taanis erinevatesse sihtkohtadesse eeskätt Saksamaal, kuid ka teistes Euroopa riikides. Vedu toimub veoautodega, mis paiknevad kolmes erinevas kohas Saksamaal (Kassel, Neukirchen/Vluyn, Osnabrück). Veoautod on kantud Luksemburgi autoregistrisse ja autojuhid on liitunud Luksemburgi sotsiaalkindlustussüsteemiga.

18. Taani õiguse alusel asutatud äriühing Ove Ostergaard võttis äriühingu Gasa Spedition Luxembourg 9. novembril 2001 üle nime all „Ove Ostergaard Lux S.A".

19. Äriühingu Gasa Spedition direktor ütles 13. märtsi 2001. aasta kirjaga H. Koelzschi töölepingu üles alates 15. maist 2001. H. Koelzsch väitis siiski, et tema tööleping öeldi suuliselt viivitamatu toimega üles 23. märtsil 2001. Ta märkis, et ta on Saksamaal äriühingu Gasa Spedition töötajate esindusorgani (*Betriebsrat*) asendusliige ning et tema töölepingu ülesütlemine ei ole kooskõlas Saksa õiguse imperatiivsete sätetega, mis reguleerivad kaitset töölepingu ülesütlemise eest; ta rõhutas, et nii selle organi tegelikel liikmetel kui ka asendusliikmetel on vastavalt nendele sätetele õigus kõnealusele kaitsele. Ta viitas siinkohal KSchG § 15 lõikele 1, milles on keelatud töötajate esindusorgani liikmete töölepingu ülesütlemine, ning liitvabariigi töökohtu (Bundesarbeitsgericht) praktikale, mille kohaselt kehtib töölepingu ülesütlemise keeld ka töötajate esindusorgani asendusliikmete suhtes. [15]

20. H. Koelzsch algatas Osnabrücki töökohtus menetluse, milles ta vaidlustas töölepingu ülesütlemise õiguspärasuse. Kõnealune kohus leidis, et tal puudub ruumiline pädevus. H. Koelzsch esitas selle otsuse peale kaebuse, kuid jällegi edutult.

21. H. Koelzsch esitas seejärel Luksemburgi töökohtule kahju hüvitamise hagi töölepingu õigusvastase ülesütlemise tõttu ning saamata jäänud töötasu maksmise nõude. Ta väitis, et Luksemburgi õigus on küll üldiselt töölepingu ja tema palganõuete suhtes kohaldatav, kuid et töölepingu ülesütlemise suhtes kehtib Saksa õigus. Ta tugines selles väites argumendile, et ta on töötajate esindusorgani asendusliige ning et järelikult peab tema suhtes olema kohaldatav KSchG § 15 lõige 1, mis on töötajate õiguste kaitset reguleeriv imperatiivne säte Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 1 tähenduses ning mida ei saa seega kõrvale jätta. Ta leidis, et lepingu suhtes kohaldatav õigus

15 – H. Koelzsch tugineb Bundesarbeitsgerichti 17. märtsi 1988. aasta otsusele (2 AZR 576/87).

tuleb seega kindlaks teha Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 alusel.

22. Luksemburgi töökohus leidis oma 4. märtsi 2004. aasta otsuses, et Luksemburgi õigus on kohaldatav kogu vaidluse suhtes; ta tunnistas H. Koelzschi hagi osaliselt põhjendamatuks ja jättis selle osaliselt läbi vaatamata. Apellatsioonikohus (*cour d'appel*) jättis selle otsuse oma 26. mai 2005. aasta otsusega muutmata, samas kui kassatsioonikohus (*cour de cassation*) jättis selle otsuse peale esitatud edasikaebuse oma 15. juuni 2006. aasta otsuses rahuldamata.

23. H. Koelzsch esitas seejärel Luksemburgi ringkonnakohtule (*tribunal d'arrondissement*) Luksemburgi Suurhertsogiriigi peale kaebuse, milles ta nõudis kohtute õigusvastase tegevuse eest 168 301,77 eurot kahjuhüvitisena koos seadusest tuleneva viivisega vastavalt Luksemburgi 1. septembri 1988. aasta seadusele riigi ja kohalike omavalitsusüksuste tsiviilvastutuse kohta (loi du 1er septembre 1988 relative à la responsabilité civile de l'État et des collectivités publiques) [16]. H. Koelzsch märkis, et talle oli tekitatud kahju Luksemburgi kohtute otsustega, kuna nendega rikuti Rooma konventsiooni artikli 6 lõikeid 1 ja 2 seeläbi, et nendes ei võetud arvesse Saksa õiguse imperatiivseid sätteid, mis reguleerivad töötajate esindusorgani liikmete kaitset. Samuti on H. Koelzschi sõnul rikutud liidu õigust, kuna tema ettepanek esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus lükati tagasi. Ringkonnakohus jättis kaebuse 9. novembri 2007. aasta otsusega põhjendamatuse tõttu rahuldamata.

24. H. Koelzsch esitas selle otsuse peale kaebuse apellatsioonikohtule (edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus").

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et esimese astme kohus oleks pidanud tunnistama H. Koelzschi kahju hüvitamise kaebuse vastuvõetamatuks, kuna kohtuotsus esimeses menetluses, milles H. Koelzsch vaidlustas töölepingu ülesütlemise õiguspärasuse, on jõustunud. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul vaidlustab H. Koelzsch käesolevas menetluses oma kahju hüvitamise nõudega tegelikult seda, mis otsustati juba lõplikult töökohtutes toimunud menetluses. Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab siiski, et H. Koelzschi kahju hüvitamise kaebust ei saa pidada vastuvõetamatuks, kuna Luksemburgi Suurhertsogiriik ei viidanud apellatsioonimenetluses selle kaebuse vastuvõetamatusele ning kuna kohus ei saa seda omal algatusel tuvastada. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus kui apellatsioonikohus on seega esimese astme kohtu järeldustega seotud, on ta kohustatud lahendama H. Koelzschi kaebuse

16 – *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*, nr 51, 26.9.1988, lk 1000.

ning ta otsustas niisiis esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse.

26. Neil asjaoludel peatas eelotsusetaotluse esitanud kohus 15. jaanuari 2010. aasta määrusega menetluse ja esitas Euroopa Kohtule Rooma konventsiooni tõlgendamise esimese protokolli alusel järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas kollisiooninormi, mis on määratletud 19. juuni 1980. aasta lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punktis a, milles on nähtud ette, et töölepingu suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus töötaja lepingujärgselt oma põhitööd teeb, tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui töötaja töötab mitmes riigis, kuid tuleb süstemaatiliselt tagasi ühte nendest, tuleb seda riiki pidada riigiks, kus töötaja teeb oma põhitööd?"

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

27. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtusse 18. jaanuaril 2010. Kirjalikus menetluses esitasid märkusi H. Koelzsch, Luksemburgi valitsus, Kreeka valitsus ja komisjon. 26. oktoobri 2010. aasta kohtuistungil esitasid H. Koelzschi esindaja, Luksemburgi valitsus ja komisjon suulisi märkusi ja vastasid Euroopa Kohtu küsimustele.

V. Poolte argumendid

A. *Euroopa Kohtu pädevus*

28. Küsimust, kas Euroopa Kohtul on pädevus vastata eelotsuse küsimusele, käsitleb ainult komisjon oma kirjalikes märkustes, leides, et Euroopa Kohtul on selleks pädevus, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus lahendab asjaomast kohtuasja apellatsioonikohtuna Rooma konventsiooni tõlgendamise esimese protokolli artikli 2 punkti b tähenduses.

B. *Eelotsuse küsimus*

29. *H. Koelzsch* leiab, et vastavalt Rooma konventsiooni artikli 6 lõikele 2 on töölepingu suhtes kohaldatav õigus juhul, kui pooled ei ole valikut teinud, selle riigi õigus, kus töötaja tavaliselt töötab. Võttes arvesse, et selle riigi/koha mõiste, kus töötaja „oma põhitööd teeb", on Rooma konventsioonis ja Brüsseli

konventsioonis sama, tuleb H. Koelzschi sõnul seda mõistet Rooma konventsioonis tõlgendada samamoodi, nagu Euroopa Kohus tõlgendas seda Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamist käsitlevas kohtupraktikas. H. Koelzsch rõhutab, et kohtupraktikast ilmneb, et juhul kui töötaja töötab rohkem kui ühes lepinguosalises riigis, ei saa Brüsseli konventsiooni tõlgendada nii, et pädevad on iga sellise osalisriigi kohtud, kus töötaja töötab;[17] pädev kohus on vastupidi selle paiga kohus, kus või kust töötaja täidab peamise osa oma kohustustest tööandja ees, või selle paiga kohus, kuhu töötaja on otsustanud viia oma kutsetegevuse keskme. H. Koelzsch on seisukohal, et rahvusvaheliste vedude juhul, kui autojuht veedab suurema osa oma ajast ühes lepinguosalises riigis, millest ta korraldab oma kutsetegevust ja kuhu ta süstemaatiliselt tagasi pöördub, on tema kutsetegevuse tegelik kese kõnealuses lepinguosalises riigis. Ta leiab, et nende kriteeriumide alusel on tema kutsetegevuse tegelik kese Saksamaal.

30. *Luksemburgi valitsus* leiab, et Rooma konventsiooni artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et poolte valik ei saa töötajat ilma jätta kaitsest, mis on talle tagatud objektiivselt kohaldatava õiguse imperatiivsete sätetega. See õigus võib Rooma konventsiooni artikli 6 kohaselt olla selle riigi õigus, kus töötaja oma põhitööd teeb (artikli 6 lõike 2 punkt a), või selle riigi õigus, kus asub tegevuskoht, mille kaudu töötaja on tööle võetud (artikli 6 lõike 2 punkt b). Luksemburgi valitsus väidab, et H. Koelzsch ei teinud oma põhitööd ainult ühes riigis, mistõttu tuleb kohaldatav õigus kindlaks määrata Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti b alusel. Seega on käesolevas kohtuasjas käsitletava töölepingu suhtes kohaldatav Luksemburgi õigus.

31. *Kreeka valitsus* rõhutab esiteks, et Rooma konventsiooni tuleb tõlgendada Rooma I määruse sätteid arvesse võttes, ning teiseks, et Rooma konventsiooni artikli 6 tõlgendamisel tuleb arvesse võtta ka Brüsseli konventsiooniga seotud kohtupraktikat. Ta rõhutab sellel alusel, et Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et juhul kui töötaja teeb tööd mitmes riigis, kuid pöördub süstemaatiliselt tagasi ühte neist, võib see riik olla see, kus või kust töötaja oma põhitööd teeb, tingimusel et tegemist on samal ajal riigiga, kus on tema kutsetegevuse kese. Selle hinnangu peab Kreeka valitsuse sõnul andma siseriiklik kohus. Kreeka valitsus märgib lisaks, et juhul kui ei ole võimalik

17 – H. Koelzsch tugineb selles suhtes eespool 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsustele Mulox (punktid 21–23), Rutten (punkt 18) ja Weber (punkt 42).

kindlaks teha paika, kus töötaja oma põhitööd teeb, ning kui riik, kus asub tegevuskoht, mille kaudu töötaja on tööle võetud (Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkt b), ei ole töölepinguga seotud, võib siseriiklik kohus kohaldada Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 viimast lõiku, mille kohaselt kohaldatakse lepingu suhtes selle riigi õigust, millega leping on kõige tugevamalt seotud.

32. *Komisjon* on seisukohal, et Rooma konventsiooni mõistete ühetaolise tõlgendamise tagamiseks tuleb neid tõlgendada autonoomselt ning erinevate lepinguosaliste riikide õigusmõistetest sõltumatult. Komisjon leiab lisaks, et arvestades ühelt poolt Rooma konventsiooni ning teiselt poolt Brüsseli konventsiooni ja määruse nr 44/2001 vahelist tihedat seost ning samade mõistete sagedast kasutamist nendes instrumentides, tuleb võimalikult hästi tagada järjekindlus ja ühetaoline tõlgendamine. Ta rõhutab, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 vastuvõtmine, mille alusel lisati töölepingute kohtualluvust puudutavad erinormid, tulenes Euroopa Kohtu praktikast, mis käsitleb selle artikli tõlgendamist ja milles Euroopa Kohus lähtus muu hulgas Rooma konventsiooni artiklis 6 sisalduvatest töötajate kaitset reguleerivatest sätetest.

33. Seoses mõistega „paik, kus töötaja tavaliselt töötab", rõhutab komisjon, et Euroopa Kohus otsustas kohtuasjas Mulox [18] ja kahes hilisemas kohtuasjas (kohtuasjad Rutten [19] ja Weber [20]), mis käsitlevad Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamist, et juhul kui töötaja teeb tööd mitme lepinguosalise riigi territooriumil, täidab ta oma lepingulist kohustust kohas, kus või kust ta täidab peamise osa oma lepingulistest kohustustest tööandja ees. Komisjon leiab seega, et Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et juhul kui töötaja teeb tööd mitmes lepinguosalises riigis, on paik, kus töötaja tavaliselt töötab, selle sätte tähenduses paik, kus asub tema tegevuse tegelik kese. Komisjon rõhutab, et selle paiga kindlaksmääramiseks tuleb arvesse võtta eelkõige asjaolu,

18 – 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Mulox.
19 – 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Rutten.
20 – 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Weber.

et töötaja veedab suurema osa oma tööajast riigis, kus paiknevad kutsetegevusega tegelemiseks mõeldud sõidukid, kust korraldatakse autojuhtide vahetusi ning kuhu ta pöördub tagasi pärast iga töölähetust välismaale.

vastu eesmärgiga kõrvaldada raskused, mis tekivad erinevate kollisiooninormide tõttu, ning suurendada õiguskindlust ja omandatud õiguste kaitset eraõiguses. [24]

VI. Kohtujuristi hinnang

A. *Sissejuhatus*

34. Märkigem sissejuhatuseks, et Rooma konventsiooni preambulist tuleneb, et see konventsioon on sõlmitud selleks, et jätkata rahvusvahelise eraõiguse valdkonnas ühtlustamist, mis sai juba alguse Brüsseli konventsiooni vastuvõtmisega. [21] Lisaks nähtub ka sellest preambulist, et konventsiooni eesmärk on kehtestada ühtsed eeskirjad lepinguliste kohustuste õiguse kohaldamiseks, sõltumata kohast, kus kohtuotsus tuleb teha. [22] Nagu ilmneb Giuliano/Lagarde'i aruandest Rooma konventsiooni kohta [23], võeti see konventsioon

35. Käesolevas kohtuasjas tekib Euroopa Kohtu praktikas esimest korda küsimus Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 tõlgendamise kohta. Rooma konventsiooni artikli 6 lõige 2 määrab kindlaks töölepingutele kohaldatava õiguse juhul, kui lepingu pooled ei ole seda valinud; seda artiklit võib kohaldada samuti siis, kui – nagu käesoleval juhul – lepingu poolte õiguse valik välistab töötajate õiguste kaitset reguleerivad imperatiivsed sätted, mis poolte õiguse valiku puudumisel kuuluksid kohaldamisele (artikli 6 lõige 1). Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 kohaselt kohaldatakse alusnormina selle riigi õigust, kus töötaja oma põhitööd teeb (punkt a), teise võimalusena juhul, kui töötaja ei tee oma põhitööd ühes ja samas liikmesriigis, kohaldatakse selle riigi õigust, kus asub tegevuskoht, mille kaudu töötaja on tööle võetud (punkt b). Erandkorras võib kohaldada ka selle riigi õigust, millega on leping kõige tihedamalt seotud (artikli 6 lõike 2 viimane lõik).

21 – Vt 6. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus ICF, punkt 22.

22 – Vt ka kohtujurist Bot' ettepanek kohtuasjas C-133/08: ICF (6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus, EKL 2009, lk I-9687, punkt 35).

23 – Aruanne, mis käsitleb lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsiooni ning mille on koostanud Milano ülikooli professor Mario Giuliano ja ülikooli Paris I professor Paul Lagarde (EÜT C 282, 31.10.1980, lk 1), edaspidi „Giuliano/Lagarde'i aruanne Rooma konventsiooni kohta".

24 – Vt 6. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus ICF, punkt 23.

36. Samuti tuleb rõhutada – nagu komisjon õigesti märgib –, et Rooma konventsiooni mõisteid tuleb tõlgendada autonoomselt ja sõltumatult nende tõlgendusest lepinguosaliste riikide õiguses; seejuures tuleb lähtuda konventsiooni ülesehitusest ja eesmärgist, selleks et tagada selle ühetaoline kohaldamine kõigis lepinguosalistes riikides. Autonoomse tõlgendamise põhimõtet on Euroopa Kohus juba korduvalt kinnitanud Brüsseli konventsiooni tõlgendamise raames [25] ning määruse nr 44/2001 tõlgendamise raames, [26] samas kehtib see põhimõte minu arvates ka Rooma konventsiooni suhtes.

B. *Euroopa Kohtu pädevus*

37. Analüüsides Euroopa Kohtu pädevust anda vastus eelotsuse küsimusele, tuleb nõustuda komisjoni arvamusega, kes leiab, et Euroopa Kohus on pädev. 1. augustil 2004 jõustunud Rooma konventsiooni tõlgendamise esimese protokolli artikli 2 punkti b kohaselt võivad lepinguosaliste kohtud, kui nad tegutsevad apellatsioonikohtuna, taotleda Euroopa Kohtult, et see teeks eelotsuse poolelioleva kohtuasja käigus üleskerkinud küsimuse kohta, mis käsitleb Rooma konventsiooni tõlgendamist. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus tegutseb käesolevas kohtuasjas apellatsioonikohtuna, on Euroopa Kohus pädev vastama eelotsuse küsimusele.

C. *Küsimus, milline on käesolevas kohtuasjas riigi vastutuse õiguslik alus*

38. Märkigem, et menetlus põhikohtuasjas toimub H. Koelzschi ja Luksemburgi Suurhertsogiriigi vahel. Seega on tegemist riigi vastu isiku esitatud kaebusega, milles isik palub välja mõista hüvitise liikmesriigi kohtute õigusvastasest tegevusest tekkinud kahju eest. Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus ei esita eelotsuse küsimust sellise vastutuse õigusliku aluse kohta, esitan ma mõne lühiselgituse, et vältida probleemi võimalikku vääritimõistmist.

39. Liikmesriigi kohtute selle vastutuse õigusliku aluse osas, mis tekib neil seoses Rooma konventsiooni sätete võimaliku vale kohaldamisega, viitas liikmesriigi esimese astme kohus Euroopa Kohtu otsusele

25 – Vt nt 21. juuni 1978. aasta otsus kohtuasjas 150/77: Bertrand (EKL 1978, lk 1431, punktid 14–16); 19. jaanuari 1993. aasta otsus kohtuasjas C-89/91: Shearson Lehman Hutton (EKL 1993, lk I-139, punkt 13); 3. juuli 1997. aasta otsus kohtuasjas C-269/95: Benincasa (EKL 1997, lk I-3767, punkt 12); 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-96/00: Gabriel (EKL 2002, lk I-6367, punkt 37) ja 20. jaanuari 2005. aasta otsus kohtuasjas C-27/02: Engler (lk I-481, punkt 33).

26 – Vt nt 13. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-103/05: Reisch Montage (EKL 2006, lk I-6827, punkt 29); 2. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-372/07: Hassett ja Doherty (EKL 2008, lk I-7403, punkt 17) ja 23. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-167/08: Draka NK Cables jt (EKL 2009, lk I-3477, punkt 19).

kohtuasjas Köbler [27], milles Euroopa Kohus otsustas, et põhimõte, mille kohaselt peavad liikmesriigid hüvitama kahju, mis on isikule tekkinud ühenduse õiguse (nüüd liidu õiguse) rikkumise tõttu, mille eest nad on vastutavad, on kohaldatav teataval määral ka siis, kui kõnealune rikkumine tuleneb viimases kohtuastmes tehtud otsusest, kui rikutud õigusnormid annavad isikule õigusi, kui rikkumine on piisavalt raske ning kui selle rikkumise ja kannatanule tekkinud kahju vahel esineb otsene põhjuslik seos. [28] Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab erinevalt esimese astme kohtust siiski, et Euroopa Kohtu otsust asjas Köbler ei saa käesolevas kohtuasjas kohaldada.

40. Tuleb rõhutada, et käesolevas kohtuasjas ei ole kahel põhjusel võimalik tugineda kohtuotsusele Köbler.

41. Esiteks ei ole Rooma konventsioon liidu õiguse osa, vaid kujutab endast lepinguosaliste riikide sõlmitud rahvusvahelist lepingut. [29] Kohtuasjas Köbler Euroopa Kohtu tuletatud põhimõtet ei saa järelikult minu arvates käesolevas asjas kohaldada, kuna Euroopa Kohus on selle põhimõtte välja arendanud liidu õiguse raames.

42. Teiseks ei põhine Euroopa Kohtu pädevus Rooma konventsiooni tõlgendamisel ELTL artiklis 267 reguleeritud eelotsusetaotluse süsteemil, vaid lepinguosalised on selles osas sõltumatult sellest süsteemist kokku leppinud Rooma konventsioonile lisatud kahes eriprotokollis [30]. Seoses sellega tuleb rõhutada, et Rooma konventsiooni tõlgendamise esimese protokolli kohaselt on liikmesriigi kohtutel üksnes võimalus, mitte aga kohustus esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus. Selle protokolli artikkel 2 sätestab nimelt, et selles artiklis loetletud kohtud „võivad" taotleda Euroopa Kohtult, et see teeks eelotsuse. [31] Järelikult erineb eelotsuse küsimuste süsteem Rooma konventsiooni raames oluliselt süsteemist, mida kohaldatakse ELTL artikli 267 alusel liidu õiguse raames.

43. Liidu õigus ei kohusta seega Rooma konventsiooni lepinguosalisi riike, et nad

27 – 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-224/01: Köbler (EKL 2003, lk I-10239).

28 – 27. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Köbler, resolutsiooni punkt 1.

29 – Vt õigusteoorias nt Rigaux, F., „Quelques problèmes d'interprétation de la Convention de Rome", *L'européanisation du droit international privé* (Série de publications de l'Académie de droit européen de Trèves, kd 8), 1996, lk 33.

30 – Vt 9. joonealuses märkuses viidatud Rooma konventsiooni tõlgendamise esimene protokoll ja teine protokoll, millega antakse Euroopa Ühenduste Kohtule teatav pädevus tõlgendada 19. juunil 1980. aastal Roomas allakirjutamiseks avatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsiooni (EÜT C 27, 26.1.1998, lk 52; eestikeelne versioon ELT C 169, 8.7.2005, lk 22).

31 – Õigusteoorias rõhutab seda punkti nt ka Plender, R., *The European Contracts Convention. The Rome Convention on the Choice of Law for Contracts*, London, Sweet & Maxwell, 1991, lk 42, punkt 2.25.

hüvitaksid isikule kahju, mis on tekkinud selle konventsiooni rikkumise tõttu. Loomulikult ei keela konventsioon lepinguosalistel riikidel reguleerida seda liiki kohtute vastutust oma siseriiklike õigusnormidega, nagu seda tegi Luksemburg 1. septembri 1988. aasta seadusega riigi- ja avalik-õiguslike organite tsiviilvastutuse kohta. [32]

D. *Eelotsuse küsimuse analüüs*

44. Oma eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et juhul kui töötaja töötab mitmes riigis, kuid tuleb süstemaatiliselt tagasi ühte nendest, tuleb seda riiki pidada riigiks, kus töötaja teeb oma põhitööd.

45. Nagu komisjon rõhutab õigesti oma kirjalikes märkustes [33], tuleb seda küsimust mõista nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib sisuliselt teada, kas Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel on võimalik kasutada Euroopa Kohtu praktikas antud tõlgendust Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohta. [34] Selles kohtupraktikas ei võtnud Euroopa Kohus üksnes arvesse mitte kohta, kus töötaja töötab, vaid ka kohta, *kust* ta tööd teeb. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib järelikult teada, kas ka Rooma konventsiooni raames võib töölepingule kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel asjakohane olla see, et töötaja tuleb süstemaatiliselt tagasi konkreetsesse riiki. Käesoleva ettepaneku analüüsis jõuan ma seisukohale, et selle kohtupraktika kohaldamine Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamiseks on võimalik, kuid tõlgendust tuleb osaliselt täpsustada, mida soovitas eelotsusetaotluse esitanud kohus.

46. Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punktis a asuva mõiste „riik, kus töötaja lepingujärgselt oma põhitööd teeb" tõlgendamisel viin ma käesolevas ettepanekus läbi astmelise analüüsi. Kõigepealt esitlen ma lühidalt süsteemi, mis kehtestati Rooma konventsiooniga töötaja kui nõrgema lepingupoole kaitseks. Seejärel tutvustan ma Euroopa Kohtu praktikat Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohta ning argumenteerin erinevate tõlgendamismeetodite alusel, et seda kohtupraktikat

32 – Viidatud 16. joonealuses märkuses.

33 – Vt komisjoni kirjalikud märkused, punkt 27.

34 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused Mulox, Rutten, Weber ja Pugliese.

on võimalik Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisele kohaldada. Viimaks analüüsin ma kriteeriume, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab arvesse võtma selle riigi kindlaksmääramisel, kus või kust töötaja teeb oma põhitööd.

1. Rooma konventsioon ja töötaja kui nõrgema lepingupoole kaitse

47. Rooma konventsiooniga kehtestatud põhinorm lepingulistele kohustustele kohaldatava õiguse kindlaksmääramisel on poolte vaba tahe valida lepingulises suhtes kohaldatav õigus; see norm on sätestatud Rooma konventsiooni artiklis 3. [35] Kui pooled ei ole õigust valinud, määratakse kohaldatav õigus konventsiooni artikli 4 alusel, mis põhikriteeriumina näeb ette selle riigi õiguse kohaldamise, millega leping on kõige tugevamalt seotud.

48. Rooma konventsiooni artikkel 6, mis reguleerib töölepingutele kohaldatavat õigust, on *lex specialis* konventsiooni artiklite 3 ja 4 suhtes. Ühelt poolt ei saa lepingupooled oma kokkuleppega töölepingus välistada imperatiivseid sätteid töötajate õiguste kaitse kohta riigi õiguse alusel, mis kuulub kohaldamisele siis, kui pooled ei ole õigust valinud (Rooma konventsiooni artikli 6 lõige 1) [36]. Teiselt poolt asuvad konventsiooni artikli 6 lõikes 2 erinormid, mis kuuluvad kohaldamisele poolte valiku puudumisel: sel juhul kohaldatakse selle riigi õigust, kus töötaja teeb oma põhitööd, või – kui põhitöö tegemise riiki ei ole võimalik kindlaks määrata – selle riigi õigust, kus asub tegevuskoht, mille kaudu töötaja on tööle võetud. Rooma konventsiooni artikli 6 lõige 2 sisaldab siiski viimases lõigus eritingimust, mille kohaselt ei kuulu neist mitte ükski säte kohaldamisele, kui leping on tugevamalt

35 – Vt 22. joonealuses märkuses viidatud kohtujurist Bot' ettepanek kohtuasjas ICF, punkt 36.

36 – Enama teabe saamiseks Rooma konventsiooni imperatiivsete sätete kohta vt Wojewoda, M., „Mandatory rules in private international law: with special reference to the mandatory system under the Rome Convention on the law applicable to contractual obligations", *Maastricht journal of European and comparative law*, nr 2/2000, lk 183 jj. See autor rõhutab Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 1 imperatiivsetele sätetele viitamise kohta (lk 201), et seda liiki imperatiivsete sätete olemasolu kindlakstegemise menetlus on pigem keeruline: siseriiklik kohus peab kõigepealt kindlaks tegema, milline õigus on töölepingule kohaldatav, kui pooled ei ole seda valikut teinud, seejärel tuvastama, kas see õigus sisaldab imperatiivseid sätteid töötajate õiguste kaitseks, ning lõpuks kohaldama norme, mis on töötaja jaoks soodsamad kui poolte valitud õiguse sätted. Vt ka Fletcher, I. F., *Conflict of Laws and European Community Law: With Special Reference to the Community Conventions on private international law*, North-Holland, Amsterdam, 1982, lk 168; Morse, R. C. G. J., „Consumer Contracts, Employment Contracts and the Rome Convention", *International and Comparative Law Quarterly*, nr 1/1992, lk 14–16; Salvadori, M. M., „La protezione del contraente debole (consumatori e lavoratori) nella Convenzione di Roma", Sacerdoti, G., Frigo, M. (toim), *La Convenzione di Roma sul diritto applicabile ai contratti internazionali*, Milano, Giuffrè Editore, 1993, lk 62 ja 63.

seotud mõne teise riigiga – sel juhul kohaldatakse selle riigi õigust. [37]

49. Samuti tuleb rõhutada, et Euroopa Kohus on oma praktikas – täpsemalt seoses Brüsseli konventsiooniga – leidnud, et tööleping on teistest lepingutest, eelkõige teenuse osutamise lepingust erinev selle poolest, et see loob püsiva suhte, millega töötaja integreeritakse teataval viisil tööandja organisatsiooni; töötaja on seotud tegevuse toimumise kohaga. [38] Lisaks tuleb rõhutada, et Brüsseli konventsiooni vastavate sätete tõlgendamisel tuleb arvesse võtta nõuet tagada töötaja kui nõrgema lepingupoole kohane kaitse. [39] Üldised seisukohad töölepingu kohta on minu arvates samuti asjakohased Rooma konventsiooni sätete tõlgendamisel.

50. Rooma konventsiooni artikli 6 eesmärk on seega kaitsta töötajat, kes on sotsiaalselt ja majanduslikult nõrgem lepingupool. [40] See kaitse saavutatakse sellega, et lepingule kohaldatakse selle riigi õigust, millega tööleping on kõige tugevamalt seotud. Õigusteoorias rõhutatakse, et konkreetse riigi poliitiline ja töökeskkond mõjutab töötajaid nende tegutsemise tõttu selles riigis ning et neile tuleb seega tagada kaitse, mille seadusandja lõi selles riigis – arvestades seda keskkonda. [41] Sellest seisukohast järgib Rooma konventsioon

37 – Kui Rooma I määrus sisaldab artikli 8 lõikes 4 sarnast klauslit, ei sisalda samas Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõige 1 ega määruse nr 44/2001 artikkel 19 niisugust klauslit. Vt õigusteoorias nt Ofner, H., „Neuregelung des internationalen Vertragsrechts: Römisches Schuldvertragsübereinkommen", *Recht der Wirtschaft*, nr 1/1999, lk 7, milles on rõhutatud, et selle klausli tõttu on Rooma konventsiooni artikli 6 lõige 2 mõeldud eeldusena, mille saab ümber lükata, kui lepingul on tihedam seos mõne teise riigiga.

38 – Vt 15. jaanuari 1987. aasta otsus kohtuasjas 266/85: Shenavai (EKL 1987, lk 239, punkt 16).

39 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused Mulox, punkt 18; Rutten, punkt 22; Weber, punkt 40, ja Pugliese, punkt 18. Vt ka 44. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Ivenel, punkt 14, milles Euroopa Kohus tugines Rooma konventsiooni artiklile 6, et põhjendada seda kaitse-eesmärki Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamise raames.

40 – Vt 23. joonealuses märkuses viidatud Giuliano/Lagarde'i aruanne Rooma konventsiooni kohta, kommentaar Rooma konventsiooni artikli 6 kohta, punkt 1. Õigusteoorias vt nt Rudisch, B., teoses Czernich, D. ja Heiss, H., *EVÜ. Das Europäische. Schuldvertragsübereinkommen*, Viin, Orac, 1999, lk 155; Plender, R., Wilderspin, M., *The European Contracts Convention. The Rome Convention on the Choice of Law for Contracts*, London, Sweet & Maxwell, 2001, lk 159, punkt 8-01; Clerici, R.,„Quale favor per il lavoratore nel Regolamento Roma I?", teoses Venturini, G., Bariatti, S., *Liber Fausto Pocar*, kd 2, Milano, Giuffrè Editore, 2009, lk 216 ja 217; Knez, R.,„Rimska konvencija o uporabi prava pri pogodbenih obligacijskih razmerjih in njen pomen za Republiko Slovenijo", *Pravnik*, nr 1–3/1994, lk 52 ja 53. Vt ka töötaja kui nõrgema poole kaitse kohta Rooma I määruses Lein, E.,„The New Rome I / Rome II / Brussels I Synergy", *Yearbook of Private International Law*, 2008, lk 187.

41 – Plender, R. ja Wilderspin, M., *The European Private International Law of Obligations*, London, Thomson Reuters, 2009, lk 316, punkt 11-043.

seega selgelt *favor laboratoris*-põhimõtet. Seetõttu on loogiline, et Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada laialt, et paremini saavutada töötaja kui nõrgema lepingupoole kaitse eesmärk.

2. Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 käsitlev Euroopa Kohtu praktika

51. Euroopa Kohus on Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamist puudutavas praktikas juba korduvalt võtnud seisukoha juhul, kui töötaja teeb tööd rohkem kui ühes lepinguosalises riigis. Nimetatud kohtupraktika areng ning järelikult selle koha kindlaksmääramise kriteeriumide areng, kus töötaja töötab, on toimunud aste-astmelt ning allpool toon ma välja kohtupraktika selle artikli tõlgendamise kohta. [42]

52. Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamise osas tuleb kõigepealt rõhutada, et selle artikli tõlgendamisel seoses töölepingutega on Euroopa Kohus kaldunud kõrvale oma varasemast praktikast kohtuasjades De Bloos ja Tessili, milles käsitleti kohtualluvuse üldist kindlaksmääramist lepingute puhul. [43] Euroopa Kohus eristas töölepinguid muudest lepingutest ning soovides töötajate suuremat kaitset, otsustas ta kohtuasjas Ivenel, et kohtualluvuse kindlaksmääramisel Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 raames tuleb arvesse võtta kohustust, mis on omane lepingule [44], seega kohustust teha tööd.

53. Juhtumi osas, mil töötaja teeb tööd rohkem kui ühes lepinguosalises riigis, võttis Euroopa Kohus esimest korda seisukoha

42 – Selle kohtupraktika selgituseks vt õigusteoorias nt Pataut, É., „L'office du juge communautaire dans le contentieux international du travail", *Procès du travail, travail du procès*, Paris, L.G.D.J., 2008, lk 326 jj; Gaudemet-Tallon, H., „Compétence et exécution des jugements en Europe: Règlement 44/2001, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1988 et 2007)", *Librairie générale de droit et de jurisprudence*, Paris, 2010, lk 305 jj.

43 – Euroopa Kohus on lepingulistes suhetes kohtualluvust reguleerivad üldpõhimõtted välja arendanud kahes kohtuotsuses, 6. oktoobri 1976. aasta otsuses kohtuasjas 14/76: De Bloos (EKL 1976, lk 1497) ja 6. oktoobri 1976. aasta otsuses kohtuasjas 12/76: Tessili (EKL 1976, lk 1473). Kohtuasjas De Bloos (punkt 13) märkis Euroopa Kohus, et selles artiklis asuv mõiste „kohustus" puudutab hageja hagi esemeks olevat lepingulist kohustust, seega vaidlusalust kohustust, mis on lepingupoolte vahel poolelioleva menetluse ese, samas kui kohtuasjas Tessili (punkt 13) otsustas see kohus, et vaidlusaluse lepingulise kohustuse täitmise koht tuleb kindlaks määrata õiguse alusel, mida lepingulisele suhtele kohaldatakse vaidlust läbi vaatava kohtu kollisiooninormide alusel.

44 – Vt 26. mai 1982. aasta otsus kohtuasjas 133/81: Ivenel (EKL 1982, lk 1891, resolutsioon ja punkt 20).

1993. aastal kohtuasjas Mulox.[45] Selles kohtuasjas otsustas Euroopa Kohus, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et töölepingu puhul, mille alusel teeb töötaja tööd rohkem kui ühes lepinguosalises riigis, on lepingule omase kohustuse täitmise kohaks koht, kus või kust töötaja täidab peamise osa oma kohustustest tööandja ees.[46]

54. Kohtuasjas Rutten 1997. aastal leidis Euroopa Kohus, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõige 1 puudutab kohta, mille töötaja on teinud oma kutsealase tegevuse keskuseks.[47] Oma argumentatsioonis rõhutas Euroopa Kohus samuti, et tegemist on kohaga, kus või kust töötaja täidab tegelikult peamiselt oma kohustusi oma tööandja ees.[48]

55. Kohtuasjas Weber 2002. aastal otsustas Euroopa Kohus siiski, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et paik, kus töötaja tavaliselt töötab selle artikli tähenduses, on koht, kus või kust – arvestades kõnesoleva juhtumi kõiki asjaolusid – ta täidab tegelikult olulist osa oma kohustustest oma tööandja ees.[49] Kohus rõhutas ka, et juhul kui töötaja töötab mitmes lepinguosalises riigis, tuleb üldjuhul arvesse võtta töösuhte kogu kestust, et kindlaks teha paik, kus töötaja tavaliselt töötab selle sätte tähenduses, ning et muude kriteeriumite puudumisel on tegemist kohaga, kus töötaja teeb tööd enamuse oma tööajast.[50]

56. Lisaks tuleb viidata kohtuasjale Pugliese, mis puudutas samuti Brüsseli konventsiooni

45 – 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Mulox. Ma märgin, et Euroopa Kohus lahendas küll juba 1989. aastal 15. veebruari 1989. aasta otsuses kohtuasjas 32/88: Six Constructions (EKL 1989, lk 341) juhtumi, kus töötaja töötas mitmes riigis, kuid tegemist ei olnud Brüsseli konventsiooni osalisriikidega (kohtuotsuse punkt 4). Seega otsustas kohus, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõige 1 ei kuulu kohaldamisele, kuid kohtualluvus tuleb seevastu kindlaks määrata konventsiooni artikli 2 üldpõhimõtte alusel, nimelt kostja alalise elukoha järgi (kohtuotsuse resolutsiooni punkt 2).

46 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Mulox, resolutsioon. Vt ka kohtuotsuse punktid 24 ja 26. Prantsuse keeles, mis oli selles kohtuasjas menetluskeel, oli selleks kriteeriumiks „lieu […] où ou à partir duquel le travailleur s'acquitte principalement de ses obligations à l'égard de son employeur".

47 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Rutten, resolutsioon. Vt ka kohtuotsuse punktid 23, 26 ja 27.

48 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Rutten, punkt 23. Menetluskeeles (hollandi) on kohtuotsuse Rutten kriteeriumid sõnastatud järgmiselt: „de plaats waar de werknemer het werkelijke centrum van zijn beroepswerkzaamheden heeft gevestigd en waar of van waaruit hij in feite het belangrijkste deel van zijn verplichtingen jegens zijn werkgever vervult".

49 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Weber, resolutsiooni punkt 2 ja punkt 58. Menetluskeeles (hollandi) on tegemist kriteeriumiga „de plaats is waar of van waaruit hij, rekening houdend met alle omstandigheden van het concrete geval, feitelijk het belangrijkste deel van zijn verplichtingen jegens zijn werkgever vervult".

50 – *Ibidem*.

artikli 5 lõike 1 tõlgendamist, kuid mis erines kohtuasjadest Mulox, Rutten ja Weber selle poolest, et töötaja tegi tööd ainult ühes lepinguosalises riigis, kus ta viidi üle teise tööandja juurde, kusjuures selle koha puhul ei olnud tegemist esimese tööandjaga sõlmitud töölepingus kindlaksmääratud kohaga. [51] Vaidluses töötaja ja esimese tööandjaga otsustas Euroopa Kohus, et kohaks, kus töötaja täidab oma kohustusi teise tööandja ees, võib olla koht, kus ta tavaliselt tegi tööd, kui esimesel tööandjal oli teise töölepingu sõlmimise hetkel ise huvi selle vastu, et töötaja teeb teise tööandja jaoks tööd viimase kindlaksmääratud kohas. [52]

on koht, kus või kust töötaja täidab peamise osa oma kohustustest tööandja ees, ning et see koht tuleb kindlaks määrata iga üksikjuhtumi asjaolusid arvestades.

3. Võimalus kohaldada Brüsseli konventsiooni puudutavat kohtupraktikat Rooma konventsiooni tõlgendamisele

57. Kuigi selles kohtupraktikas kasutas Euroopa Kohus osaliselt erinevat terminoloogiat ja kriteeriume, et kindlaks määrata paik, kus töötaja tavaliselt töötab Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tähenduses, võib minu arvates lähtuda sellest, et määrav kriteerium

58. Käesolevas kohtuasjas tekib küsimus, kas Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel on võimalik analoogia alusel kasutada kohtuasjades Mulox, Rutten, Weber ja Pugliese Euroopa Kohtu antud tõlgendust Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohta. Minu arvates tuleb sellele küsimusele vastata jaatavalt kooskõlas õigusteooriaga, mis toetab samuti selle kohtupraktika kohaldamist. [53]

51 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Pugliese, punkt 20.

52 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Pugliese, resolutsiooni punkt 1 ja punkt 26. Menetluskeeles (saksa) on tegemist kriteeriumiga „der Ort, an dem der Arbeitnehmer seine Verpflichtungen gegenüber einem zweiten Arbeitgeber erfüllt, als der Ort angesehen werden kann, an dem er gewöhnlich seine Arbeit verrichtet, wenn der erste Arbeitgeber […] zum Zeitpunkt des Abschlusses des zweiten Vertrages selbst ein Interesse an der Erfüllung der vom Arbeitnehmer für den zweiten Arbeitgeber an einem von diesem bestimmten Ort zu erbringenden Leistung hatte".

53 – Vt nt Wurmnest, W., teoses Basedow, J., Hopt, K. J. ja Zimmermann, R., *Handwörterbuch des Europäischen Privatrechts*, Band I, Tübingen, Mohr Siebeck, 2009, lk 93. Junker, A., „Gewöhnlicher Arbeitsort und vorübergehende Entsendung im internationalen Privatrecht", teoses Lorenz, S., *Festschrift für Andreas Heldrich zum 70. Geburtstag*, München, Beck, 2005, lk 722, on rõhutanud, et Rooma konventsioon võeti vastu Brüsseli konventsiooni täiendava aktina ning et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamist puudutav Euroopa Kohtu praktika kehtib ka töölepinguid reguleerivate kollisiooninormide suhtes. Vt nt ka Deinert, O., „Neues internationales Arbeitsvertragsrecht", *Recht der Arbeit*, nr 3/2009, lk 145.

Võimalust kohaldada seda kohtupraktikat Rooma konventsioonile analüüsin ma allpool erinevate tõlgendusmeetodite abil: grammatiline, ajalooline, süstemaatiline ja teleoloogiline. Viimaks juhin ma veel tähelepanu Brüsseli konventsiooni ja Rooma konventsiooni paralleelse tõlgendamise piiridele.

a) Grammatiline tõlgendamine

59. Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkt a sätestab, et lepingupoolte valiku puudumisel kohaldatakse töölepingule „selle riigi õigust, *kus* töötaja […] oma põhitööd teeb” [54].

60. Tõsi on küll see, et võttes üksnes arvesse selle sätte sõnastust, kus kasutatakse sõna „kus”, ei saa järeldada, et selle riigi õigus, „kust” töötaja oma tööd teeb, võib olla samuti asjakohane. Siiski leian ma, et lähtuda tuleb kolmest argumendist tõlgenduse kasuks, mille kohaselt võib ka arvesse võtta riiki, „kust” töötaja oma tööd teeb.

61. Esimene argument seisneb tõlgendatavate mõistete identsuses Brüsseli konventsioonis ja Rooma konventsioonis. Nii Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõikes 1 kui ka Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punktis a on küsimus kohas või riigis, kus töötaja teeb oma põhitööd, kuid see on määratlemata mõiste. [55] Euroopa Kohus on seega seoses Brüsseli konventsiooniga – sõltumata sõnastusest, mille kohaselt on tegemist paigaga, *kus* töötaja tavaliselt töötab – lubanud ka võtta arvesse kohta, *kust* töötaja oma tööd teeb.

62. Teiseks tuleb arvesse võtta asjaolu, et ka Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a sõnastus ning asjaolu, et see artikkel viitab selle riigi õigusele, „kus” töötaja tööd teeb, ei lähe vastuollu tõlgendusega, mille kohaselt

54 – Kohtujuristi kursiiv. Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a prantsuskeelne versioon: „loi du pays où le travailleur […] accomplit habituellement son travail”, ingliskeelne versioon: „law of the country in which the employee habitually carries out his work”, saksakeelne versioon: „Recht des Staates, in dem der Arbeitnehmer […] gewöhnlich seine Arbeit verrichtet”, hispaaniakeelne versioon: „país en que el trabajador […] realice habitualmente su trabajo”, itaaliakeelne versioon: „paese in cui il lavoratore […] compie abitualmente il suo lavoro”.

55 – Tuleb toonitada, et sõnastuse erinevus Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a ning Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 vahel seisneb selles, et Rooma konventsioonis on kõne all põhitöö tegemise „riik” ning Brüsseli konventsioonis „koht”, kuid see erinevus ei saa minu arvates põhjustada seda, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõikega 1 seotud kohtupraktikat ei saa kohaldada Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisele. Õigusteoorias vt seoses selle erinevusega nt eespool 53. joonealuses märkuses viidatud Junker, A., lk 724.

töö riigis, „kust" töötaja oma tööd teeb, on samuti asjakohane. Töötaja võib nimelt teha oma põhitööd täpsemalt *riigis, kust* ta seda tööd teeb. Sellest seisukohast on Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a sõnastus minu arvates tõlgendatav.

63. Kolmandaks on oluline rõhutada, et pelgast asjaolust, et töötaja teeb oma tööd konkreetsest lepinguosalisest riigist, ei piisa, et selle riigi õigus oleks kohtuasjas kohaldatav. Kui analoogia alusel kohaldada kohtupraktikat Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohta, võib tõdeda, et Euroopa Kohus nõudis selles kohtupraktikas, et töötaja peab tõepoolest töötama konkreetses lepinguosalises riigis või täitma konkreetsest lepinguosalisest riigist *peamise osa* oma kohustustest tööandja ees. [56] Asjakohane põhikriteerium selle kohtupraktika kohaselt on seega tegelik kese, kus töötaja tegeleb oma kutsealase tegevusega. Näiteks kui töötaja pöördub korrapäraselt tagasi konkreetsesse lepinguosalisse riiki, kuid täidab peamiselt oma kohustusi mõnes muus riigis, ei saa esimene riik minu arvates olla riik, kus või kust töötaja oma põhitööd teeb.

64. Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a grammatiline tõlgendamine ei välista seega minu arvates seda, et töölepingule kohaldatava õiguse kindlaksmääramiseks võetakse arvesse selle riigi õigust, kus või kust töötaja oma põhitööd teeb.

b) Ajalooline tõlgendamine

65. Ajaloolise tõlgendamise käigus tuleb kõigepealt analüüsida Giuliano/Lagarde'i aruannet Rooma konventsiooni kohta [57] ja seda osas, mis puudutab Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkide a ja b vahekorda. Selles aruandes on märgitud, et kõnealuse artikli punkt a kuulub kohaldamisele, kui töötaja teeb oma põhitööd konkreetses riigis, isegi kui ta teeb seda ajutiselt teises riigis, samas kui punkt b on kohaldatav siis, kui töötaja ei tee põhitööd ühes ja samas riigis. [58]

66. Selle aruande alusel ei saa minu arvates järeldada, et Rooma konventsiooni artikli 6

56 – Vt käesoleva ettepaneku punktid 53–57.

57 – 23. joonealuses märkuses viidatud Giuliano/Lagarde'i aruanne Rooma konventsiooni kohta.

58 – 23. joonealuses märkuses viidatud Giuliano/Lagarde'i aruanne Rooma konventsiooni kohta; kommentaar Rooma konventsiooni artikli 6 kohta, punkt 3.

lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka võimalust, et töötaja teeb oma põhitööd ka konkreetsest lepinguosalisest riigist, kuid samal ajal ei välista see aruanne minu arvates sellist tõlgendamist. See aruanne ei ole nimelt siduv, vaid vastupidi akadeemiline ja analüütiline, kuna selle valmistas ette ekspertide grupp ning see ei vasta seega konventsiooni allkirjastanud riikide lõplikule seadusandlikule tahtele. [59]

67. Tähelepanu tuleb juhtida sellele, et Cruz'i/Real'i/Jenard'i aruandest San Sebastiáni konventsiooni kohta [60], mis on koostatud Brüsseli konventsiooni kohta San Sebastiáni konventsiooniga muudetud versioonis [61], ei tulene, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 saab tõlgendada nii, et töölepingute puhul kohtualluvuse kindlaksmääramisel võib asjakohane olla ka koht, kust töötaja oma tööd teeb. [62] See ei takistanud siiski Euroopa Kohut kohtuasjas Mulox – mida menetleti üksnes mõni aasta hiljem pärast eespool viidatud aruannet – tunnistada, et asjakohane võib olla ka koht, kust töötaja oma tööd teeb. [63]

68. Euroopa Kohtu praktikast kohtuasjades Mulox ja Rutten ning teistest kohtuasjadest Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamise kohta tuleneb järelikult, et Euroopa Kohus jõudis seoses nimetatud artikli tõlgendamisega teisele seisukohale kui eksperdid viidatud aruannetes. Minu arvates on selline tulemus samuti võimalik Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel.

69. Ajaloolisest tõlgendamisest ei saa seega järeldada, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 puudutavat kohtupraktikat on võimalik kohaldada Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel, kuid siiski ei

59 – Lisaks tuleb märkida, et õigusnormi üksnes ajaloolisele meetodile tuginevat tõlgendamist ei saa eelistada teiste meetodite alusel tõlgendamisele. Vt analoogia alusel liidu õiguse kohta Pechstein, M. ja Drechsler, C., „Die Auslegung und Fortbildung des Primärrechts", teoses Riesenhuber, K., *Europäische Methodenlehre: Handbuch für Ausbildung und Praxis*, Berliin, de Gruyter Recht, 2006, lk 172 ja 173. Vaatamata ajaloolise tõlgendamise väidetavalt väiksemale tähtsusele, ei välistanud Euroopa Kohus ajaloolist tõlgendamist oma kohtupraktikas; nii nt kasutas ta seda tõlgendamismeetodit 7. oktoobri 2010. aasta otsuses kohtuasjas C-162/09: Lassal (EKL 2010, lk I-9217, punkt 55).

60 – San Sebastiáni konventsiooni käsitlev aruanne, mille koostasid M. Almeida Cruz, M. Desantes Real ja P. Jenard (EÜT C 189, 28.7.1990, lk 35, edaspidi „Cruz'i/Real'i/Jenard'i aruanne San Sebastiáni konventsiooni kohta").

61 – Viidatud 11. joonealuses märkuses.

62 – Seda enam loomulikult ei nähtud ka P. Jenard'i koostatud aruandes Brüsseli konventsiooni kohta (EÜT C 59, 5.3.1979, lk 18, edaspidi „Jenard'i aruanne Brüsseli konventsiooni kohta") – seega esimene aruanne selle konventsiooni kohta – seoses konventsiooni artikli 5 lõikega 1 seda tõlgendamisvõimalust, sest sel perioodil ei sisaldanud Brüsseli konventsioon ühtegi erisätet töölepingute kohtualluvuse kindlaksmääramiseks.

63 – 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Mulox, punkt 26.

välista ajalooline tõlgendamine minu arvates selle kohtupraktika kohaldamist.

c) Süstemaatiline tõlgendamine

70. Süstemaatiline tõlgendamine toetab Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a ning Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 paralleelset tõlgendamist. Sellel tõlgendamisel on kaks aspekti. Ühelt poolt tuleb arvesse võtta asjaolu, et minevikus mõjutas Rooma konventsiooni artikli 6 sõnastus Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamist, ning teiselt poolt tuleb arvesse võtta ka hiljem vastu võetud Rooma I määruse artikli 8 lõike 2 sõnastust.

71. Erinevalt Rooma konventsioonist ei sisaldanud Brüsseli konventsioon selle vastuvõtmisel ega ka pärast muudatusi 1978.[64] ja 1982.[65] aastal veel erisätet kohtualluvuse kohta seoses töölepingutega, vaid sätestas üksnes, et lepingulisi suhteid puudutavates kohtuasjades saab hagi esitada lepinguliste kohustuste täitmise kohas.

72. Sellel perioodil tegi Euroopa Kohus otsuse kohtuasjas Ivenel[66], milles ta pidi võtma seisukoha küsimuses, millist kohustust tuleb arvesse võtta Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 kohaldamisel, kui tegemist on töölepinguga. Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tõlgendamisel viitas Euroopa Kohus selles kohtuasjas Rooma konventsiooni artiklile 6. Ta rõhutas, et Rooma konventsiooni selle artikli alusel kohaldatakse töölepingutele selle riigi õigust, kus töötaja oma põhitööd teeb, välja arvatud siis, kui asjaoludest kogumis tuleneb, et lepingul on tihedamad seosed mõne teise riigiga.[67] Selles osas otsustas kohus, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 raames tuleb arvesse võtta seda kohustust, mis on omane lepingule,[68] kaldudes seoses töölepingutega kõrvale varasemast praktikast, milles käsitleti kohtualluvust lepingutest tingitud vaidluste puhul.[69]

73. See kohtupraktika ja kaudselt ka Rooma konventsiooni artikli 6 sõnastus mõjutasid seda, et hiljemalt 1989. aastal muudeti

64 – 10. joonealuses märkuses viidatud 9. oktoobri 1978. aasta konventsioon Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta konventsiooniga kohtualluvuse ning kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades.

65 – 10. joonealuses märkuses viidatud 25. oktoobri 1982. aasta konventsiooniga Kreeka Vabariigi ühinemise kohta konventsiooniga kohtualluvuse ning kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades.

66 – Vt 44. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Ivenel.

67 – Vt 44. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Ivenel, punkt 13.

68 – Vt 44. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Ivenel, punkt 20.

69 – Vt käesoleva ettepaneku punkt 52.

Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 San Sebastiáni konventsiooniga [70] nii, et töölepingute jaoks nähti ette valikuline kohtualluvus. Sellega lisati ka Brüsseli konventsiooni erinorm kohtualluvuse kohta töölepingute puhul. [71]

74. Süstemaatilise tõlgendamise raames tuleb samuti tähelepanu juhtida täiendavale põhjusele, mis toetab konventsiooni artikli 5 lõiget 1 puudutava kohtupraktika kohaldamist Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel, ja nimelt asjaolule, et ühenduse seadusandja võttis seda kohtupraktikat arvesse Rooma konventsioonile järgnenud Rooma I määruse vastuvõtmise menetluses. Rooma I määruse artikli 8 lõige 2 sätestab nimelt, et kui pooled ei ole valinud töölepingule kohaldatavat õigust, kohaldatakse lepingule selle riigi õigust, *kus* või *kust* töötaja lepingu täitmise käigus oma põhitööd teeb. [72]

75. See seadusmuudatus on minu arvates oluline kahest seisukohast.

76. See on oluline esiteks selle tõttu, et see näitab selgelt, et seadusandja tahtis anda rahvusvahelise eraõiguse selle instrumendi viidatud sättele sama tähendust, mis on Euroopa Kohtu praktika alusel Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 [73] mõistel „paik, kus töötaja tavaliselt töötab". Rooma I määruse artikli 8 lõike 2 sõnastus on küll väga erinev Rooma

70 – Viidatud 11. joonealuses märkuses.

71 – Selle arengu kohta vt õigusteoorias nt eespool 53. joonealuses märkuses viidatud Junker, A., lk 722 ja 723; Sinay-Cytermann, A., „La protection de la partie faible en droit international privé: les exemples du salarié et du consommateur", *Le droit international privé: mélanges en l'honneur de Paul Lagarde*, Pariis, Dalloz, 2005, lk 739 ja 740. Vt ka 60. joonealuses märkuses viidatud Cruz'i/Real'i/Jenard'i aruanne San Sebastiáni konventsiooni kohta, punkt 23, ja eespool 42. joonealuses märkuses viidatud Gaudemet-Tallon, lk 302 jj.

72 – Õigusteoorias vt nt Mankowski, P., Ferrari, F. ja Leible, S., *Rome I Regulation. The Law Applicable to Contractual Obligations in Europe*, München, Sellier, 2009, lk 177, kus on rõhutatud, et tegemist on Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a kõige olulisema muudatusega.

73 – Vt ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus) (KOM(2005) 650 (lõplik)), kommentaar artiklile 6. Õiguskirjanduses juhivad sellele tähelepanu nt eespool 53. joonealuses märkuses viidatud Wurmnest, W., lk 94; eespool 41. joonealuses märkuses viidatud Plender, R. ja Wilderspin, M., lk 315, punkt 11-041; Gaudemet-Tallon, H., „Le principe de proximité dans le Règlement Rome I", *Revue hellénique de droit international*, 2008, lk 195; Marquette, V., „Le Règlement „Rome I" sur la loi applicable aux contrats internationaux", *Revue de droit commercial belge*, nr 6/2009, lk 532, märkus 91; Kenfack, H., „Le règlement (CE) no. 593/2008 du 17 juin 2008 sur la loi applicable aux obligations contractuelles („Rome I"), navire stable aux instruments efficaces de navigation?", *Journal du droit international*, nr 1/2009, lk 65.

konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a sõnastusest ja samuti Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 sõnastusest, kuid tegemist on siiski vaid selgema sõnastusega või Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 puudutava senise kohtupraktika kodifitseerimisega. [74]

77. Teiseks on see seadusmuudatus oluline selle tõttu, et see kinnitab, et seadusandja tahtis, et Rooma I määruse artikli 8 lõike 2 punkti a tõlgendatakse laialt ning et töölepingule kohaldatav õigus määratakse võimalusel kindlaks selle artikli alusel. [75] Selle artikli punkti b tuleks ühenduse seadusandja hinnangul harvemini kohaldada. [76] Seega on oluline võtta arvesse töötaja tegevuse keset, isegi kui ta oma tegevust sellest kohast üksnes korraldab. [77]

78. Kollisiooninormide Rooma I määrusesse kodifitseerimise eesmärk oli asendada Rooma konventsioon [78] ning samal ajal laiaulatuslikult tagada järjepidevus selle konventsiooniga. [79] Seega on otstarbekas tõlgendada Rooma konventsiooni sätteid nii, et tagada selle järjepidevus ning et oleks võimalik hakata Rooma I määrust kohaldama märkimisväärsete muudatusteta tõlgendamisel.

79. Järelikult toetab süstemaatiline tõlgendamine minu arvates Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 puudutava kohtupraktika kohaldamist Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel.

74 – Õigusteoorias vt Magnus, U., „Die Rom I-Verordnung", *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)*, nr 1/2010, lk 40 ja 41; Mauer, R., „Die Kündigung komplexer grenzüberschreitender Arbeitsverhältnisse nach der EG-Verordnung ROM I", *Recht der internationalen Wirtschaft*, nr 2/2007, lk 93; Boskovic, O., „La protection de la partie faible dans le règlement Rome I", *Recueil Dalloz*, nr 31/2008, lk 2175 jj; Corneloup, S., „La loi applicable aux obligations contractuelles: transformation de la Convention de Rome en règlement communautaire „Rome I"", *La semaine juridique. Édition générale*, nr 44/2008, lk 26, märkus 34; Zilinsky, M., „Rome I en arbeidsovereenkomst", *Weekblad voor privaatrecht, notariaat en registratie*, nr 6824/2009, lk 1034.

75 – Vt selle kohta nt eespool 74. joonealuses märkuses viidatud Boskovic, lk 2175 jj; Hansen, L. L., „Applicable employment law after Rome I: the draft Rome I Regulation and its importance for employment contracts", *European business law review*, nr 4/2008, lk 768.

76 – Vt ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I määrus) (KOM(2005) 650 (lõplik)), kommentaar artiklile 6. Vt selle kohta ka eespool 74. joonealuses märkuses viidatud Magnus, lk 41.

77 – „Vt eespool 72. joonealuses märkuses viidatud Mankowski, P. (2009), lk 177, kes nimetab seda normi *base rule*'iks, kuna see võtab arvesse tugipunkti või keset", kust töötaja oma tegevusega tegeleb.

78 – Rooma I määruse artikli 24 lõige 1 sätestab, et see määrus asendab liikmesriikides Rooma konventsiooni, välja arvatud nende liikmesriikide territooriumide puhul, mis kuuluvad nimetatud konventsiooni territoriaalsesse reguleerimisalasse, kuid mis jäävad väljapoole käesoleva määruse reguleerimisala.

79 – Rooma konventsiooni artikli 24 lõige 2 sätestab nimelt, et niivõrd, kuivõrd määrus asendab Rooma konventsiooni, käsitatakse mis tahes viidet nimetatud konventsioonile viitena käesolevale määrusele. Vt samuti 4. joonealuses märkuses viidatud kirjandus.

d) Teleoloogiline tõlgendamine

80. Põhjus, mis teleoloogilisest aspektist räägib selle kasuks, et kohaldada Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 käsitlevat kohtupraktikat Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel, on *forum*'i ja *ius*'i vahelise sidususe poole püüdlemine ning seega see, et kohtuasjas otsuse tegemiseks pädev kohus kohaldaks omaenda riigi õigust. [80] Ideaalsetes tingimustes määratleks kohtualluvuse eeskiri pädeva kohtuna selle riigi kohtu, kelle õigus on kohaldatav rahvusvahelise eraõiguse normide alusel. Sel viisil kohaldaks see kohus õigust, mida ta tunneb kõige paremini, vähendades seega (välismaise) õiguse väära kohaldamise võimalust ja vältides samal ajal välismaise õigusega tutvumist, mis on aeganõudev, kuid ka kulukas.

81. Rooma konventsiooni artikli 6 lõikes 2 ja Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõikes 1 sisalduva mõiste – mis puudutab seda riiki ja paika, kus töötaja „teeb oma põhitööd" – ühetaoline tõlgendamine võib seega olla osa *forum*'i ja *ius*'i omavahelisest vastavusest, kuna niisuguse ühtse tõlgenduse alusel on selle paiga kohus, kus töötaja teeb oma põhitööd, üldreeglina pädev lahendama töölepingutest tulenevaid vaidlusi ning see kohus kohaldab samal ajal ka omaenda õigust (*lex loci laboris* [81]). Ma olen sellest tulenevalt seisukohal, et Brüsseli konventsiooni ja Rooma konventsiooni kõnealuseid mõisteid tuleb tõlgendada ühetaoliselt.

e) Paralleelse tõlgendamise piirid

82. Ma soovin siiski üldiselt rõhutada, et tuleb üles näidata teatud ettevaatlikkust, kui paralleelselt tõlgendada identseid või sarnaseid mõisteid, mis tulenevad kollisiooninormidest ja rahvusvahelise kohtualluvuse kindlaksmääramise normidest, kuna nende kahe normiderühma eesmärgid on erinevad. [82]

80 – *Forum*'i ja *ius*'i sidususe kohta vt nt Esplugues Mota, C., Palao Moreno, G., Magnus, U. ja Mankowski, P. (toim), *Brussels I Regulation*, München, Sellier, 2007, lk 334, punkt 7; Mankowski, P., teoses Rauscher, T. (toim), *Europäisches Zivilprozeßrecht. Kommentar*, 2. väljaanne, München, Sellier, European Law Publishers, 2006, lk 319, punkt 4. Vt ka Vt 62. joonealuses märkuses viidatud Jenard'i aruanne Brüsseli konventsiooni kohta, lk 24, kus on märgitud, et on soovitav, et töölepinguid puudutavates vaidlustes teeks otsuse võimaluse korral selle riigi kohus, kelle õigus on lepingu suhtes kohaldatav.

81 – Selle mõiste kohaldamise kohta vt nt eespool 36. joonealuses märkuses viidatud Salvadori, M. M., lk 66; Gamillscheg, F., „Conflitti di leggi nei contratti di lavoro e nelle relazioni industriali", teoses Biagi, M., Blanpain, R., *Diritto del lavoro e relazioni industriali nei paesi industrializzati ad economia di mercato*, I kd, Rimini, Maggioli Editore, 1991, lk 544.

82 – Vt õigusteoorias nt Van Eeckhoutte, W., „The Rome Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations and Labour Law (1980)", teoses Blanpain, R., *Freedom of services in the European Union*, Haag, Kluwer, 2006, lk 170.

Kui kollisiooninormide eesmärk on määrata kindlaks lepingulise kohustuse (käesoleval juhul tööleping) suhtes kohaldatav õigus, siis rahvusvahelise kohtualluvuse kindlaksmääramise normide eesmärk on määrata kindlaks pädev kohus. Kollisiooninormide (Rooma konventsiooni) tulemusel määratakse seega üldreeglina kindlaks *üheainsa* riigi õigus, kuid rahvusvaheliselt pädeva kohtu kindlaksmääramise normide kohaldamise alusel *võib* kaebajal siiski *olla* võimalus – vähemalt teatud juhtudel – *valida* kohus, kuhu ta pöördub. [83]

83. Ma soovin seetõttu tähelepanu juhtida sellele, et käesolevas kohtuasjas ei poolda ma kõikide Rooma ja Brüsseli konventsioonis sisalduvate identsete või sarnaste mõistete tõlgendamise üldist ühetaolisust. Minu hinnangul on oluline rõhutada eelkõige, et ei ole võimalik lähtuda üldisest eeldusest, et kõiki identseid või sarnaseid mõisteid tuleb tõlgendada ühetaoliselt; ühetaolise tõlgendamise küsimust tuleb just vastupidi alati käsitleda seoses iga üksikjuhtumiga. [84] Samuti tuleb rõhutada, et mõnikord valdkonnale täiesti omaseid mõisteid ei saa tõlgendada ühetaoliselt. Nii leidis Euroopa Kohus näiteks kohtuasjas C [85] määruse nr 2201/2003 [86] tõlgendamise valdkonnas, et selles määruses sisalduval mõistel „tsiviilasi" on iseseisev tähendus, ning ei tuginenud selle mõiste määratlusele Brüsseli konventsioonis või määruses nr 44/2001. Sellegipoolest on tõsi, et valdkondades, kus kahe valdkonna õigusaktide normidel on sama kaitse-eesmärk (näiteks töötajate kaitse või tarbijakaitse), on ühetaoline tõlgendamine tõenäolisem. [87]

83 – Vt selle kohta õigusteoorias nt Mankowski, P., „Internationale Zuständigkeit und anwendbares Recht: Parallelen und Divergenzen", teoses Lorenz, S., *Festschrift für Andreas Heldrich zum 70. Geburtstag*, München, Beck, 2005, lk 868 ja 869; Lüttringhaus, J. D. ja Weber, J., „Aussonderungsklagen an der Schnittstelle von EuGVVO und EuInsVO", *Recht der internationalen Wirtschaft*, nr 1-2/2010, lk 49; „Max Planck Institute for Comparative and International Private Law: Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council on the law applicable to contractual obligations (Rome I)", *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, nr 2/2007, lk 238; eespool 40. joonealuses märkuses viidatud Lein, E., lk 196, ja Kropholler, J., *Internationales Privatrecht: einschließlich der Grundbegriffe des internationalen Zivilverfahrensrechts*, Tübingen, Mohr Siebeck, 2006, lk 612.

84 – Vt nt ka minu 27. jaanuari 2009. aasta ettepanek kohtuasjas C-533/07: Falco Privatstiftung (23. aprilli 2009. aasta kohtuotsus, EKL 2009, lk I-3327), milles ma tõin esile erinevates õigusaktides sisalduvate mõistete ühetaolise tõlgendamise piirid ja täpsemalt ainult osalise võimaluse kasutada analoogiat määruses nr 44/2001 ja esmases õiguses sisalduva mõiste „teenus" vahel (punkt 60 jj) ning analoogia kasutamise võimatuse selle mõiste puhul määruses nr 44/2001 ja käibemaksu reguleerivates liidu õigusnormides.

85 – 27. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-435/06: C (EKL 2007, lk I-10141).

86 – Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, 23.12.2003, lk 1).

87 – Vt Lüttringhaus, J., „Der Direktanspruch im vergemeinschafteten IZVR und IPR nach der Entscheidung EuGH VersR 2009, 1512 (Vorarlberger Gebietskrankenkasse)", *Versicherungsrecht*, nr 4/2010, lk 189. Vt ka eespool 40. joonealuses märkuses viidatud Lein, E., lk 186 ja 187, milles räägitakse nõrgema lepingupoole (seega ka töötaja) kaitsest Rooma I määruses ja määruses nr 44/2001.

4. Kriteeriumid, mida siseriiklik kohus peab arvesse võtma

84. Selle riigi kriteerium, kus või kust töötaja oma põhitööd teeb, sõltub seega iga üksikjuhtumi asjaoludest.

85. Käesolevas kohtuasjas peab siseriiklik kohus seega otsustama, millises lepinguosalises riigis või millisest riigist töötaja oma põhitööd teeb. Eelotsusemenetluses, mis põhineb siseriiklike kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel jaotusel, on faktiliste asjaolude hindamine siseriikliku kohtu pädevuses. [88] Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 käsitlevas praktikas on Euroopa Kohus rõhutanud, et siseriiklik kohus on kohustatud kindlaks määrama paiga või riigi, kus töötaja oma põhitööd teeb. [89] Euroopa Kohus peab siiski andma siseriiklikule kohtule selged kriteeriumid, mille põhjal viimane saab otsuse teha.

86. Võib nentida, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõiget 1 käsitlevas praktikas on Euroopa Kohus arvesse võtnud erinevaid kriteeriume, selleks et hinnata, kas töötaja teeb oma põhitööd kindlaks määratud lepinguosalises riigis, ning seda loomulikult kohtuasja aluseks olevate faktide põhjal.

87. Nii töötas töötaja kohtuasjas Mulox rahvusvahelise turustusjuhina. Tema kontor oli Prantsusmaal (Aix-les-Bains) ja ta müüs kaupu alguses Saksamaal, Belgias, Madalmaades ja Skandinaavia maades ning hiljem töötas üksnes Prantsusmaal. [90] Selles kohtuasjas võttis Euroopa Kohus selleks, et teha kindlaks, kus töötaja Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 tähenduses tavaliselt töötab, arvesse asjaolu, et töötajal oli kontor lepinguosalises riigis, et ta elas selles riigis, et ta tegi tööd sellest paigast, et ta pöördus sinna pärast töö lõpetamist tagasi ning vaidluse tekkimise ajal tegi tööd üksnes kõnealuses riigis. [91]

88. Kohtuasjas Rutten elas töötaja Madalmaades ning töötas Ühendkuningriigi

88 – Vt selle kohta nt 18. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-341/05: Laval un Partneri (EKL 2007, lk I-11767, punkt 45); 22. oktoobri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-261/08 ja C-348/08: Zurita García (EKL 2009, lk I-10143, punkt 34) ning 16. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-537/07: Gómez-Limón (EKL 2009, lk I-6525, punkt 24).

89 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused Mulox, punkt 25; Rutten, punkt 25; Weber, punkt 55, ja Pugliese, punkt 25. Vt õigusteoorias iga üksikjuhtumi hindamise kohta seoses mõistega, mis on võrreldav määruses nr 44/2001 sisalduva mõistega „paik, kus töötaja tavaliselt töötab", eespool 80. joonealuses märkuses viidatud Mankowski, P. (2006), lk 320, punkt 4.

90 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Mulox, punkt 3.

91 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Mulox, punkt 25.

ettevõtja Madalmaade filiaalis.[92] Ta töötas kaks kolmandikku tööajast Madalmaades, kus oli ka tema kontor, ning ülejäänud kolmandiku tööajast töötas ta Ühendkuningriigis, Belgias, Saksamaal ja Ameerika Ühendriikides.[93] Euroopa Kohus lähtus selles kohtuasjas sellest, et töötaja tegi kaks kolmandikku tööst ühes riigis, et selles riigis oli tal kontor, et ta korraldas tööandja jaoks oma tööd sellest riigist ning pöördus pärast iga töölähetust sinna tagasi.[94]

89. Kohtuasi Weber omakorda käsitles töötajat, kes töötas paljude aastate vältel kokana laevadel ja rajatistel Madalmaade mandrilava piirkonnas, kuid teatud kuude vältel ka Taani territoriaalvetes kasutatud kraanalaeval.[95] Kõnealuses kohtuasjas rõhutas Euroopa Kohus, et – vastupidi kohtuasjadele Mulox ja Rutten – ei olnud töötajal kontorit lepinguosalises riigis, mis oleks võinud olla tema tegevuse tegelik kese või kust ta täitis põhilise osa oma kohustustest tööandja ees.[96] Seetõttu oli ajaline kriteerium Euroopa Kohtu hinnangul otsustava tähtsusega – Euroopa Kohus nimelt tuvastas, millises riigis töötaja oli töötanud kõige suurema osa oma tööajast.[97]

90. Kohtuasi Pugliese puudutas Itaalia kodanikku, kes töötas Itaalia äriühingus, kes andis talle loa üleminekuks töökohale Saksamaal asuvasse äriühingusse, kellega ta sõlmis töölepingu.[98] Euroopa Kohus pidi seega otsuse tegema olukorras, kus töötaja sõlmis kaks järjestikust töölepingut kahe erineva tööandjaga, kusjuures esimest tööandjat teavitati lepingu sõlmimisest teise tööandjaga ning ta andis nõusoleku esimese töölepingu täitmise ajutiseks peatamiseks.[99] Kohtuasjas tekkis seoses selle kohtu kindlaksmääramisega, kes on pädev töötaja ja esimese tööandja vahelist vaidlust lahendama, küsimus, millises riigis töötaja tavaliselt töötab. Euroopa Kohus leidis, et paik, kus töötaja täitis oma kohustusi teise tööandja ees, sai olla paik, kus ta tavaliselt töötas, kui esimesel tööandjal oli teise töölepingu sõlmimise ajal huvi, et töötaja osutaks teisele tööandjale teenuseid viimase kindlaks määratud paigas.[100]

92 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Rutten, punkt 2.

93 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Rutten, punkt 5.

94 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Rutten, punkt 25.

95 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Weber, punktid 17–21.

96 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Weber, punkt 48.

97 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Weber, punkt 58.

98 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Pugliese, punktid 4, 5 ja 7.

99 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Pugliese, punkt 13.

100 – Vt 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Pugliese, punkt 26.

91. Õiguskirjandusest võib samuti leida erinevaid kriteeriume selle riigi või paiga kindlakstegemiseks, kus töötaja tavaliselt töötab. Õiguskirjanduses on näiteks töö tavalise tegemise ja ajutise tegemise eristamise kriteeriumina esile toodud aeg, mida töötaja vajab töö tegemiseks konkreetses riigis, ning asjaomase tegevuse tähendus.[101] Vaatamata asjaolule, et aeg on asjakohane kriteerium, ei ole tegemist määrava kriteeriumiga; peamine on see, et töötaja on konkreetsesse riiki viinud oma tegevuse keskme.[102] Õiguskirjanduses on asjakohase kriteeriumina esile toodud ka lepinguosaliste eesmärki.[103] Samuti on rõhutatud, et tuleb tuvastada, kas tegevuse toimumise kese saab asuda lepinguosalises riigis.[104]

92. Ka käesolevas kohtuasjas peab Euroopa Kohus siseriiklikule kohtule näitama, milliseid kriteeriume ta peab arvesse võtma, kui ta hindab, millises riigis töötaja teeb oma põhitööd.

93. Võimalike asjakohaste kriteeriumide osas tuleb kõigepealt rõhutada, et H. Koelzschi tehtava töö laad on erinev tegevustest, mida on käsitletud seni Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõikega 1 seoses lahendatud kohtuasjades, ning iseäranis erinev kohtuasjades Mulox ja Rutten käsitletud tööde laadist. Eelkõige on oluline rõhutada, et tegevuse laad on selline, et H. Koelzschil ei olnud vaja kontorit, ning sellest vaatenurgast on käesolev kohtuasi sarnane kohtuasjaga Weber. Käesolev kohtuasi puudutab nimelt veotegevust: H. Koelzsch veab lilli ja muid taimi Odensest Taanis erinevatesse sihtkohtadesse Saksamaal ja muudes riikides. Siseriiklik kohus peab käesolevas kohtuasjas seega arvesse võtma veotegevuse eripära nii tegevuse meetodite kui ka töövahendite liigi osas.

94. Nagu ma eespool juba rõhutasin,[105] ei piisa konkreetse lepinguosalise riigi õiguse kohaldamiseks sellest, et töötaja tuleb sellesse riiki süstemaatiliselt tagasi; ta peab vastupidi sellesse riiki viima ka oma tegevuse keskme. Ainuüksi asjaolust, et töötaja tuleb konkreetsesse lepinguosalisse riiki süstemaatiliselt tagasi, ei piisa seega selleks, et täita kriteerium, mille kohaselt ta teeb seal oma põhitööd või viib sinna oma tegevuse tegeliku keskme.

101 – Vt nt eespool 82. joonealuses märkuses viidatud Van Eeckhoutte, lk 169 ja 170.

102 – Vt eespool 41. joonealuses märkuses viidatud Plender, R. ja Wilderspin, M., lk 315, punkt 11-039.

103 – Vt nt eespool 82. joonealuses märkuses viidatud Van Eeckhoutte, lk 170; seoses Rooma I määruse artikli 8 lõikega 2 vt eespool 72. joonealuses märkuses viidatud Mankowski, P. (2009), lk 178.

104 – Vt eespool 53. joonealuses märkuses viidatud Wurmnest, W., lk 93.

105 – Vt käesoleva ettepaneku punkt 63.

95. Riiki süstemaatiline tagasipöördumine ei ole siiski ainus tegur, mis võib olla käesolevas kohtuasjas asjakohane. Siseriiklik kohus peab selle kindlakstegemisel, millises riigis või millisest riigist H. Koelzsch teeb oma põhitööd, arvesse võtma kõiki käsitletava kohtuasja asjaolusid.

96. Käesolevas kohtuasjas peab siseriiklik kohus seega minu hinnangul arvesse võtma eelkõige järgmisi asjaolusid:

– ta peab analüüsima, millistes riikides H. Koelzsch tegeles veotegevusega, ning uurima selleks täpselt dokumente, milles on märgitud tema marsruudid (*Kørselsrapport*);

– nende riikide kindlakstegemisel, kus H. Koelzsch tegeles veotegevusega, peab kohus arvesse võtma esiteks riike, kus H. Koelzsch on kaupa vedanud, ilma et need riigid oleksid olnud lõppsihtkoht (st läbitud riigid), ning teiseks riike, mis olid veo lõppsihtkohaks; seoses viimati nimetatutega peab ta kontrollima, kas lõppsihtkohad olid peamiselt ühes riigis või olid need samuti jaotatud mitme erineva riigi vahel;

– ta peab kontrollima, millisest paigast H. Koelzsch korraldas oma tegevust ja kuidas toimus tegevuse korraldamine;

– tegevuse korraldamise osas peab kohus tuvastama, kus asusid töövahendid; käesolevas kohtuasjas on seega asjakohane fakt see, et veoautod paiknesid Saksamaal kolmes nn vahetuskohas (*Wechselstandorte*)[106] – Kassel, Neukirchen/Vluyn, Osnabrück – ning et H. Koelzschi veoauto paiknes Osnabrückis;

– tegevuse korraldamise osas peab ta muu hulgas silmas pidama, et Osnabrückis elavad töötajad teevad seal autojuhi vahetuse veo eesmärgil;

– tegevuse korraldamise osas on samuti oluline tuvastada, kus H. Koelzsch sai juhtnöörid kauba vedamiseks;

– tegevuse korraldamise osas peab kohus arvesse võtma ka asjaolu, et H. Koelzsch alustas oma veomarsruute Osnabrückist ja pöördus sinna pärast veo lõppu tagasi.

106 – Nagu ilmneb eelotsusetaotlusest, paikneb kõigis kolmes kohas kolm veoautot; H. Koelzschi veoauto paiknes Osnabrückis.

97. Siseriiklik kohus peab seega selle riigi kindlakstegemisel, kus või kust töötaja oma põhitööd teeb, arvesse võtma nii esemelist kui ka ajalist kriteeriumi. [107]

98. Siinkohal tuleb rõhutada, et selle riigi kindlakstegemisel, kus või kust töötaja oma põhitööd teeb, ei ole asjakohane küsimus, kas äriühingul Gasa Spedition oli Luksemburgis infrastruktuur või ainult postkast. Samamoodi ei ole minu hinnangul oluline see, kas H. Koelzsch sai oma juhtnöörid äriühingult Gasa Spedition, kelle asukoht on Luksemburgis, või äriühingult Gasa Odense Blomster, kelle asukoht on Taanis. Käesolevas kohtuasjas ei oma see nimelt tähtsust selle paiga tuvastamisel, kus töötaja teeb oma tööandja jaoks tööd.

E. *Järeldus*

99. Käesolev kohtuasi on Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamise seisukohalt otsustava tähtsusega, kuna töötajate kaitse kõrge tasemega seotud nõuete tõttu laiendab see kohtuasi kõnealuse artikli ulatust nii, et selle riigi kindlakstegemisel, kus töötaja teeb oma põhitööd nimetatud artikli tähenduses, on asjakohased asjaolud mitte ainult riik, kus töötaja tegelikult seda tööd teeb, vaid ka riik, kust töötaja seda tööd teeb. Sellest lähtudes on tõlgendus, mille Euroopa Kohus on Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõikele 1 oma praktikas andnud, analoogia alusel kohaldatav ka Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tõlgendamisel.

100. Käesolevas ettepanekus tehtud järeldusi silmas pidades olen ma seega seisukohal, et eelotsuse küsimusele tuleb vastata selliselt, et Rooma konventsiooni artikli 6 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et juhul kui töötaja teeb tööd mitmes lepinguosalises riigis, on riigiks, kus töötaja teeb lepingujärgselt oma põhitööd selle artikli tähenduses, riik, kus või kust töötaja – võttes arvesse käsitletava kohtuasja kõiki asjaolusid – täidab tegelikult peamise osa oma kohustustest tööandja ees, ning et selle hinnangu peab siseriiklik kohus andma kõiki faktilisi asjaolusid arvesse võttes.

107 – Samuti eespool 53. joonealuses märkuses viidatud Junker, A., lk 733.

VII. Ettepanek

101. Kõikidest eespool toodud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Cour d'appel de Luxembourgi esitatud eelotsuse küsimusele järgmiselt:

19. juuni 1980. aasta Rooma konventsiooni lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse kohta artikli 6 lõike 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et juhul kui töötaja teeb tööd mitmes lepinguosalises riigis, on riigiks, kus töötaja teeb lepingujärgselt oma põhitööd selle artikli tähenduses, riik, kus või kust töötaja – võttes arvesse käsitletava kohtuasja kõiki asjaolusid – täidab tegelikult peamise osa oma kohustustest tööandja ees. Siseriiklik kohus peab selle hinnangu andma kohtuasja kõiki faktilisi asjaolusid arvesse võttes.